

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2014 | Vol. 6 | No. 1 | ISSN 1803-8220

LINEK, Lukáš (2013). *Kam se ztratili voliči? Vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 334 s. ISBN 978-80-7325-314-1.

RECENZE MICHALA KUBÁTA

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií

LINEK, Lukáš (2013). *Kam se ztratili voliči? Vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 334 s. ISBN 978-80-7325-314-1.

Kdykoli se u nás konají volby, zejména pak volby senátní, okamžitě se v českém veřejném prostoru spustí lamentace nad nízkou volební účastí, která má být důsledkem zkaženosti politiky, nízké kvality české demokracie, popřípadě zbytečnosti volené instituce apod. Tyto debaty obvykle postrádají jakoukoli úroveň, především se však vyznačují naprostým nepochopením či neznalostí složitého fenoménu volební účasti. Nejenom proto je třeba přivítat nejnovější knihu Lukáše Linka pojednávající o volební účasti v České republice. Linkova práce by mohla, za optimistického předpokladu hraníciho s utopií, že by si ji snad politici a komentátoři přečetli, přispět ke zkvalitnění (nejen) této veřejné debaty. Především je však cenným příspěvkem do české diskuse odborné, která se volební účasti, pomínila několik časopiseckých článků, doposud spíše vyhýbala. Linkova práce je první takto rozsáhlou a ucelenou českou monografií na dané téma.

Lukáš Linek je k takovému počínu nadmíru povoláním autorem. Napsal řadu kvalitních textů z oblasti sociologie politiky, z nichž bych především vyzdvihl monografii „Zrazení snu? Struktura a dynamika postojů k politickému režimu a jeho institucím a jejich důsledky“ (Sociologické nakladatelství, 2010). Lukáš Linek v této knize přesvědčivě rozebral změny v postojích českých občanů k politice, politickému režimu a jeho institucím. Pro českou politiku pak byla klíčová (a varovná) zjištění týkající se opoziční smlouvy, která napáchala více dlouhotrvajících škod, než si její představitelé mohli vůbec představit.

Vraťme se však k recenzované publikaci. Autor nejprve pojednává o teorii vo-

lební účasti. Představuje hlavní její koncepcí a teoreticko-metodologické přístupy, jak ji uchopovat a zkoumat. Zabývá se otázkou výše volební účasti včetně názorů na to, jak vysoká má volební účast být, resp. zda je výše volební účasti ukazatelem stavu politiky (či demokracie) nebo ne, resp. v jaké míře a v jakých souvislostech. Tady je důležitá autorova vyváženost. Lukáš Linek nepodléhá „honbě“ za co nejvyšší volební účastí, která má být ukazatelem vysoké „kvality“ demokracie (a naopak). Jasně dokládá, že volební účast je složitým jevem a její výše má různé příčiny. V některých zemích je vysoká, v jiných nízká, a to z různých důvodů. Neznamená to tedy, že vysoká volební účast je automaticky „dobrá“ (žádoucí) a nízká volební účast je automaticky „špatná“ (nežádoucí), z čehož by plynul závěr, že vysoká účast znamená „kvalitní“ demokracii, zatímco nízká účast je znakem krize demokracie. (Možná právě proto bych výraz „kvalita demokracie“ nepoužil.) Autor správně tvrdí, že dostatečnost výše volební účasti je neurčitelná. Sám uvádí, že za alarmující by považoval 23% účast v parlamentních volbách a 10% (a nižší) účast by považoval za známku toho, „že se ve společnosti a politice děje něco špatného“ (s. 12). S tím lze souhlasit (jde o trend, ne o konkrétní čísla). Jistě není dobré, aby lidé nechodili k volbám vůbec, na druhou stranu za sebe dodávám, že neexistuje jediný důvod k tomu, aby k volbám museli chodit pokud možno všichni občané dané země.

V dalších kapitolách autor rozebírá volební účast v České republice. Konstatuje její pokles, který označuje za významný, a proto hodný zkoumání. Autor vysvětluje, kdo se (ne)účastní voleb a proč se jich (ne)

účastní. Zvláštní pozornost věnuje důvodům jejího poklesu, otázce vlivu generační výměny na její pokles a vlivu volební účasti na zisky českých politických stran v daném období let 1990-2010. Linkův rozbor české volební účasti je velmi podrobný, je založen na mnoha ukazatelích. Zajímavá je konfrontace „českých“ údajů s teoretickými východisky, jejichž základem jsou příslušné výzkumy USA a západní Evropy. V této souvislosti by možná stálo za to, pokusit se o alespoň náznakové srovnání české volební účasti s volební účastí ve středovýchodní Evropě, přinejmenším s některými zeměmi středovýchodní Evropy. Polemizoval bych s autorem v názoru, že „o příčinách poklesu volební účasti v postkomunistických státech (...) toho víme velmi málo“ (s. 20), resp. „z diskuze studií volební účasti v postkomunistických zemích (...) je zřejmé, že ve vysvětlení volební účasti a jejího poklesu v těchto státech existuje významná meze- ra“ (str. 27). Víím, že přinejmenším v Polsku, které se tradičně vyznačuje mimořádně nízkou volební účastí, což autor uvádí (s. 28), existuje velké množství sociologických a politologických rozborů tohoto jevu. Autorův názor zřejmě pramení z toho, že používá téměř výhradně anglicky psané texty publikované v amerických a britských časopisech a nakladatelstvích.

Velmi zajímavá je závěrečná kapitola, která není pouhým shrnutím již řečeného, ale obsahuje autorova pozoruhodná doporučení, jak zvýšit volební účast u nás, čímž jakoby implicitně přece jenom vyjadřuje názor, že volební účast by měla být vysoká(?). Naprosto souhlasím s autorovými jednoznačným odmítnutím strukturálních změn českého politického systému s cílem zvyšovat volební účast. Jestliže například platí obecné pravidlo, že bikameralismus snižuje volební účast oproti jednokomorovosti parlamentu, pak z toho nelze automaticky vyvozovat, že by Česká republika měla zrušit Senát. Změna tohoto typu „je kvůli sa-

motnému vlivu na volební účast nesmyslná a neopodstatněná“ (s. 278). Stejně tak není správné zavedení volební povinnosti, jak to nedávno navrhl prezident Miloš Zeman, která však pouze „zamaskuje nespokojenost s volebním procesem“ (s. 278), rozhodně neřeší příčiny nízké volební účasti.

Namísto toho autor navrhuje zamyslet se nad zavedením pobídek volební mobilizace politických stran. Znamená to, že stát by dal část finančních prostředků, které tak jako tak stranám dává, na volební loterii (stát by prostřednictvím stran daroval určitému počtu náhodně vybraných voličů finanční částku za účast ve volbách bez ohledu na to, pro koho by hlasovali) a tedy mobilizaci občanů k účasti ve volbách. Toto je bezesporu zajímavý a rozhodně neotřelý nápad, jen si nejsem jistý, zda by se účast voličů ve volbách nestala zjištnou záležitostí, a tudíž zda by tato metoda netrpěla stejným neduhem, jako povinnost volit.

Další možností, jak zvýšit účast, je dát voličům možnost hlasovat „proti všem“. Tato možnost by mohla přilákat voliče, kteří nechtějí volit žádnou z kandidujících stran. Tito občané dnes buď nehlasují, nebo záměrně odevzdávají neplatný hlas. Takové řešení by mohlo mít řadu výhod, nejen případné zvýšení volební účasti. Mohlo by poskytnout cenné informace o nespokojených či protestních voličích.

Tato doporučení, jakkoliv se na první pohled mohou zdát být poněkud fantaskními, rozhodně stojí za diskusi. Nechtěl by se jí Lukáš Linek ujmout v podobě příští politologické analýzy časopiseckého či rovnou knižního typu? Rozhodně je k takovému rozboru nadmíru povoláným autorem.

Závěrem lze říci, že Linkova kniha je veskrze kvalitní a doporučeníhodnou analýzou fenoménu volební účasti, a to jak v teorii, tak i české praxi. Je to vyvážený, promyšlený a propracovaný text vycházející z důkladného empirického výzkumu. Problematika je podána systematicky a sro-

zumitelně. Osobně velmi oceňuji autorův úsporný až lakonický způsob vyjadřování anglosaského typu, který čtenáře rozhodně nenechá na pochybách o tom, co chtěl autor říci a jak to všechno myslel.

Michal Kubát¹

---

¹ Doc. PhDr. Michal Kubát, Ph. D., Institut mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, U Kříže 8, 158 00 Praha 5 – Jinonice. Kontakt: majkkubat@hotmail.com.